

Nr 61.

Av herr **Lyberg**, om avskaffande av mantalspenningarna.

Det ofrånkomliga tvång till sparsamhet, som tidens ekonomiska betryck pålagt individ och samhälle, har för statens vidkommande tagit sig uttryck förnämligast i beskärning av äskade anslag för olika statsändamål och inställande tills vidare i åtskilliga fall av samhällsarbete, som är förbundet med kostnader utan att anses för närvarande vara påkallat av särskilt trängande behov. Hur nödvändiga dessa åtgärder i sparsamhetssyfte än varit, är det dock så, att de ofta inneburit, att på framtiden skjutits kostnader och omsorger, vilka vi rätteligen bort påtaga oss. Ett annat uttryck för tidens krav på ett varsamt handskande med statens medel är den större uppmärksamhet, som numera av riksdagens kontrollerande organ — konstitutionsutskottet, statsutskottet och statsrevisionen — ägnas åt fall, då ämbetsverk och ämbetsmän obehörigen föränlett utgifter för staten. Även om denna kontrollerande verksamhet på grund av de förhållanden, under vilka den utövas, måste bli bristfällig och emellanåt lätt till anmärkningar, vilka förefalla obetydliga eller otillräckligt motiverade, torde den hava ett mera allmänt och bestående värde så till vida, som den starkt betonar statsfunktionärernas skyldighet till sträng sparsamhet i tjänsteutövningen och giver dem en livligare förnimmelse av statsmakternas vaksamhet gent emot oegentligheter i sådant hänseende.

*Olika former
för vinnande
av besparingar
inom förvalt-
ningen.*

Trots riksdagens den 18 juni 1920 till Kungl. Maj:t i ämnet avlåtna skrivelse synas däremot nämnvärda insatser icke hittills hava gjorts i syfte att nå besparingar av stadigvarande natur genom omläggning eller begränsning av det samhälleliga arbetet på områden, där det för närvarande är onödigt invecklat och tidsödande samt för den skull kräver mera arbetskraft och större utgifter, än som eljest vore behövliga. Den granskningsnämnd, som i anslutning till budgetarbetet förliden höst av Kungl. Maj:t erhöi uppdrag att söka åstadkomma beskärningar av anslagskraven, särskilt vad angick personalkostnaderna, har också i sitt yttrande (se »Bilagor till 1923 års statsverksproposition: Utgifterna» sid. 4) betonat, att nämndens granskning gjort det tydligt, att verkligt avsevärda nedsättningar av statens förvaltningsutgifter först äro att vänta, därest man resolut begränsar förvaltningsorganens uppgifter genom

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 3 saml. 23 häft. (Nr 61—65.) 1

beskärande av sådana åligganden, som icke kunna anses medföra gagn motsvarande kostnaden.

Inom säkerligen de flesta grenar av förvaltningen finnas och tillämpas föråldrade lagstiftnings- och arbetsformer, kvarlevor från äldre tid, vilka — om också en gång lämpliga för sitt ändamål — numera på ett oskäligt sätt fördyra förvaltningsarbetet. Det kan måhända röra sig om missförhållanden, vilka var för sig icke hava så mycket att betyda. Men då de tillsammans tagna utan tvivel åsamka samhället årliga miljonförluster, synes det, som om var och en med stöd av sina erfarenheter borde lämna sitt bidrag till deras påvisande och rättande. En sådan verksamhet till samhällsmaskineriets förenkling genom *smärre* reformer står i god överensstämmelse med det allmänna krav på återhållsamhet, vilket, efter en period av forcerat lagstiftningsarbete och under trycket av ekonomiska svårigheter, bjuder oss att främja utvecklingen icke genom omfattande nydaning, utan genom konsolidering samt bortarbetande av de brister, som icke minst på grund av den forcerade arbetstakten kommit att vidlåda lagstiftning och förvaltning.

Då enligt min mening åtskilliga missförhållanden av sålunda angiven art äro påtagliga på ett område, åt vilket jag haft anledning ägna någon uppmärksamhet, nämligen på debiterings- och uppbördsväsendets område och vad därmed äger sammanhang, har jag ansett mig böra underställa riksdagens prövning några förslag till ändringar därutinnan, vilka, om än var för sig icke så betydande, dock tillsammans skulle medföra avsevärda besparingar. Förslagen sammanhånga på nyss angivet sätt med varandra, men kunna behandlas var för sig. Vid sådant förhållande och då de icke kunna till ett och samma utskott remitteras, skola de visserligen här i ett sammanhang motiveras, men under hänvisning till den gemensamma motiveringen upptagas i olika motioner.

*De personliga
skatternas
avskaffande.*

Det första av de spörsmål, rörande vilka riksdagens beslut sålunda påkallas, rör de personliga skatterna och avser ett reformkrav, som redan upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning, och som — för länge sedan erkänt såsom principiellt befogat — i slutet av 1800-talet medförde avskaffande av den personliga skyddsavgiften och fattigvårdsavgiften samt genom 1910 års riksdagsbeslut lett jämväl till upphörande av den personliga avgiften till prästerskapet. Härefter återstå numera i vårt land endast tre personliga skatteformer, nämligen mantalspengarna, allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften. *Mantalspengarna* utgöras, enligt förordningen den 24 april 1862, ändrad genom kungl. kungörelsen den 25 maj 1894, till staten med 40 öre för man och 20 öre för kvinna av den, som uppnått 18

års ålder med undantag dock för dels dem, som åtnjuta fattigunderstöd, gemenskapen vid arméns och flottans värvade regementen och kårer samt den egentliga lappallmogen, dels ock dem, vilka enligt vederbörande kommunalstyrelses intyg böra för fattigdom eller sjuklighet från denna avgift befrias. *Sjukvårdsavgift* skall betalas av dem, som äro skyldiga erlägga mantalspengar, samt utgår till landsting och stad, som icke deltagar i landsting. Den är visserligen likasom mantalspengarna obligatorisk, men landstinget (resp. stad, som icke deltagar i landsting) äger inom författningensliga maxima — 50 öre för man och 25 öre för kvinna — bestämma avgiftens storlek med iakttagande dock, att *man* alltid skall påföras dubbelt högre belopp än *kvinna*. Gällande bestämmelser om denna avgift äro inrymda i kungl. kungörelsen angående kurhusavgiftens upphörande och införande av en allmän sjukvårdsavgift den 26 augusti 1873 med däri gjord ändring den 1 juni 1883. *Folkskoleavgiften* utgöres likaledes av dem, som påföras mantalspengar, och utgår till primärkommunen med samma maxima som sjukvårdsavgiften, men är helt och hållet fakultativ, d. v. s. beroende på beslut av vederbörande skoldistrikt. Stadgandet om denna personliga skatt återfinnes i 1907 års folkskolestadga, § 58, varjämte i 1 § av lagen om folkskoleväsendet i vissa städer den 25 juni 1909 erinran göres om skoldistriktets berörda befogenhet.

I fråga om de personliga avgifternas nuvarande betydelse såsom skatteälla må anföras, att mantalspengarna äro på riksstatens inkomstsida upptagna med 900,000 kronor, vilket utgör skattens beräknade bruttobelopp. Som utgifterna för densammas debitering, uppbörd, indrivning och redovisning icke äro särskilt för sig upptagna å utgiftsidan, kan nettobeloppet icke angivas. Sjukvårdsavgifternas motsvarande bruttosiffra rör sig kring ett belopp av något över en miljon kronor. Folkskoleavgift utgår i flertalet av Sveriges kommuner och torde inbringa ett sammanlagt belopp av ungefär en miljon kronor.

Vad särskilt angår sjukvårdsavgiften har frågan om lämpligheten av densammas bibehållande varit föremål för närmare undersökning av kommunalförfattningssakkunniga i sammanhang med revision av gällande landstingsförordning, i vars 47 § den finnes omförmäld. I sitt betänkande, som under de närmaste dagarna kommer att avlämnas, hava de sakkunniga visserligen icke direkt föreslagit avgiftens avskaffande, men väl i förslag till ny lagstiftning om landsting åt det lagrum, som är avsett att motsvara nyssberörda § 47 i landstingsförordningen givit en avfattning, som möjliggör avgiftens borttagande utan ändring av densamma, samt andragit i huvudsak följande beträffande avgiftens nuvarande betydelse i landstingens budget, framkomna förslag till avgiftens

borttagande, därvid anförda skäl och motskäl ävensom angående den omfattning, vari på grund av kommunalstyrelsernas beslut befrielse åtnjutes från mantalspengars och följaktligen också från övriga personliga skatters erläggande:

Sjukvårdsavgiften, eller, som den tidigare benämnts, kurhusavgiften var ursprungligen avsedd att täcka kostnaderna för lasarettsväsendet, vartill den under landstingens första verksamhetsår mer än väl förslog. Ännu så sent som på 1880-talet intog den en betydande plats på inkomstsidan i landstingens budget, vilket synes hava varit den huvudsakliga anledningen till skatteregleringskommitténs förslag år 1882, att avgiften, i motsats till personliga skatter i allmänhet, skulle bibehållas. Efter att hava uttalat den meningen, att det icke vore med någon verklig olägenhet förenat eller i någon mån obilligt att bibehålla den personliga skatt, som för det dåvarande fastställdes att utgå för ett ändamål, vars tillgodoseende måste ligga alla samhällsmedlemmar, ej minst de obemedlade, lika om hjärtat, nämligen den allmänna sjukvården, tillägger nämligen kommittén, att denna sjukvårds behöriga upprätthållande måhända skulle försvåras eller påkalla en betänklig förhöjning i legosängsavgifterna, om det bidrag, som lämnas genom den nu utgående personliga sjukvårdsavgiften, bleve vederbörande myndigheter undandraget.

Helt annorlunda ställer sig saken i våra dagar. Sjukvårdsavgiften spelar numera en synnerligen underordnad roll i landstingens inkomststater och uppgår ungefär till 1.5 procent av den till allmän utdebitering beslutade landstingsskatten. I vad mån avgiften i jämförelse med landstingsskatten och summan av övriga inkomster successive förörat i betydelse för landstingen belyses å följande tablå:

Landstingsskattens och sjukvårdsavgiftens storlek i procent av landstingens samtliga inkomst 1874–1922.

Å r	Landstings- skatt	Sjukvårds- avgift	Å r	Landstings- skatt	Sjukvårds- avgift
1874	21.8	38.7	1913	44.0	5.9
1880	19.9	29.2	1914	52.8	6.2
1885	27.1	28.4	1915	55.7	5.0
1890	19.9	25.2	1916	60.8	3.7
1895	25.6	19.4	1917	66.9	3.8
1900	26.2	15.9	1918 ¹	75.0	2.8
1905	39.5	11.6	1919	76.2	1.6
1910	51.6	7.8	1920	78.0	1.4
1911	44.7	6.8	1921	77.5	1.1
1912	43.4	6.9	1922	75.4	1.1

¹ Fr. o. m. år 1918 äro procenttalen uträknade på de vid upprättandet av staterna för de ifrågakvarande åren uppskattade beloppen.

Avgiftens bortfallande skulle alltså icke medföra någon kännbar förskjutning av skattebördan. Under antagande att inom ett landstingsområde landstingsskatten utgör 2 kronor för inkomsthundra, när även sjukvårdsavgift erlägges med 50 öre för man och 25 öre för kvinna, samt att de inflytande sjukvårdsavgifterna årligen uppgå till $\frac{1}{100}$ -del av den inflytande landstingsskatten, skulle sjukvårdsavgiftens bortfallande medföra en höjning av landstingsskatten från 2 kronor till 2 kronor 2 öre. Manlig innehavare av en inkomst å 2,500 kronor, för vilken beviljning och följaktligen landstingsskatt erlägges, skulle i så fall få sistnämnda skatt ökad med 50 öre, d. v. s. med ett belopp, motsvarande just sjukvårdsavgiften, varföre hans skattetunga skulle bli oförändrad, under det att en lättnad skulle hava inträtt, om hans inkomst varit lägre. Om densamma uppgått till 5,000, skulle landstingsskatten belöpa sig till 101 kronor i stället för nu 100 kronor 50 öre (inklusive sjukvårdsavgift). Vid inkomstsiffran 10,000 skulle motsvarande belopp bli respektive 202 kronor och 200 kronor 50 öre, vid siffran 20,000 respektive 404 kronor och 400 kronor 50 öre etc.

Efter att redan år 1888 hava varit föremål för motion har yrkande om sjukvårdsavgiftens avskaffande framförts i riksdagen åren 1895, 1896 och 1899 samt, sedan därpå frågan under en följd av år fått vila återupptagits under riksdagarna 1912, 1920 och 1922. Oftast har i samma motion eller åtminstone samtidigt yrkats utmönstrande ur vårt skattesystem jämväl av övriga återstående personliga skatter. Vid de tre sistnämnda riksdagarna bifölls den i ämnet väckta motionen av andra kammaren men avslogs av den första, varföre det yrkande om utredning, vari motionen utmynnade, icke föranledde någon riksdagens vidare åtgärd.

Såsom skäl för skatteformens upphörande har förnämligast anförts, att densamma icke vore förenlig med de principer, vilka eljest äro grundläggande för vårt skattesystem, liksom för modärna skattesystem i allmänhet. När sålunda bevillningsutskottet avstyrkte den år 1895 väckta motionen om sjukvårdsavgiftens borttagande, framfördes visserligen i den av sju utskottsledamöter avgivna reservationen utförligt de olika skälen mot avgiftens bibehållande. Men starkast betonades nyssberörda principiella uppfattning, vilken ensamt för sig framfördes av en åttonde reservant, herr Swartling, då han beledsagade sitt votum med detta yttrande: »Då redan 1882 års skatteregleringskommitté uttalat den åsikt, att på grund av denna skatteforms principvidrighet de personella utskylderna borde så snart och så vitt som möjligt eftergivnas samt riksdagen sedermera genom beslut om avskaffande av en del av

dessa utskylder, synes hava erkänt riktigheten av förenämnda åsikt. och då därjämte under senare åren förhållande inträffat, som enligt min uppfattning utgör ytterligare skäl för borttagande av ifrågavarande slags skatter, så anser jag, att utskottet hade bort tillstyrka bifall till herr Ströms förevarande motion» (om avgiftens upphörande från och med 1896).

Även i det år 1900 av kommunalskattekommittén avgivna förslaget om, bland annat, personella avgifters avskaffande lades huvudvikten vid den principiella sidan av saken.

För avgiftens bibehållande har, jämte behovet av densamma som skattekälla, anförts, att densamma vore av eu viss psykologisk betydelse, vore ägnad att stärka känslan av samhörighet med och förpliktelse mot samhället hos dem, vilkas skatteplikt inskränkte sig till dylika personella avgifter. Den kunde, såsom statsutskottet år 1895 i anledning av väckt motion om mantalspengarnas avskaffande formulerade denna sats, betraktas såsom »ett uttryck av det aktiva medborgarskapet». Men oavsett den ytterst osäkra faktor, med vilken härvid räknas och de olika meningar, som kunna råda om lämpligheten att söka befordra samhällskänslan genom att uppbära skatt av individer, vilka sakna eljest såsom existensminimum ansedd inkomst, synes detta skäl förlora det mesta av sin bärkraft med hänsyn till den befogenhet att befria från avgiften, vilken lagts i de kommunala myndigheternas händer. Det är nämligen påtagligt, att den ovan omförmälda rätten för vederbörande kommunalstyrelse att på grund av fattigdom eller sjukdom eftergiva skyldigheten att erlägga mantalspengar i och för sig stämmer mindre väl överens med tillgodoseende av detta psykologiska moment, samt att detsamma fullständigt förlorar sitt värde genom ett mycket olikartat utnyttjande inom olika kommuner av denna rätt. Det torde icke vara uteslutet, att i en kommun praktiskt taget alla, som icke nått en inkomst motsvarande vad enligt gällande allmänna skattelagar behandlas såsom existensminimum, anses vara fattiga och för den skull icke bliva påförda mantalspengar, under det att i en annan kommun icke någon vinner dylik befrielse. På samma sätt kan naturligtvis begreppet »sjuklighet» uppfattas på vitt skilda sätt av olika kommunalstyrelser. Resultatet blir väsentligen beroende på de makthavandes inom respektive kommun subjektiva omdöme och allmänna läggning.

Till belysande av bland annat den omfattning, i vilken befrielse medges inom olika orter, hava av förenämnda sakkunniga några stickprov införskaffats för åren 1919 och 1920 samt i nedanstående tabell sammanställts med folkmängdssiffror och i viss utsträckning med

antalet debetsedlar, i vilka påförts enbart mantalspengar och sjukvårdsavgifter.

		Antalet från erläggande av persone'll skatt befriade	Antalet debetsedlar, vari endast upptagits personell skatt	Antalet restförda debetsedlar med enbart personell skatt	Antalet restförda debetsedlar med endast personell skatt		Sammanlagda antalet krono-debetsedlar
					vara skatten indrivits	som avkortats eller avskrivits	
Falun fögderi	1919	1,284	1,686	378	114	264	16,220
	1920	1,375	1,375	363	73	290	17,174
Nedansiljans fögderi	1919	969	2,355	372	95	277	16,459
	1920	913	1,963	266	71	192	16,936
Halmstads fögderi	1919	2,107	4,076	456	304	152	15,055
	1920	2,059	3,139	326	125	201	16,531
Falun stad	1919	483	1,301	634	293	341	5,630
	1920	387	1,271	557	191	366	5,774
Nyköpings stad	1919	474	1,042	517	203	314	5,496
	1920	450	919	425	131	294	6,085
Örebro stad	1919	956	2,229	1,133	386	747	19,106
	1920	1,001	2,099	977	316	661	19,352

Beträffande denna tabell må uppmärksamheten särskilt fästas därpå, att de i första kolumnen meddelade siffror avse antal *personer*, medan siffrorna i följande kolumner gälla antal *debetsedlar*, oavsett om var och en av dessa upptaga skatt för en person eller för flera (exempelvis man och hustru). Dessa bägge kategorier av siffror äro sålunda icke utan vidare fullt jämförbara. Emellertid äro de av ifrågavarande debetsedlar, som avse mer än en person, relativt få. På grund härav torde vid en jämförelse mellan de i första och andra kolumnerna angivna siffror kunna anses framgå, att uti de i tabellen avsedda fallen redan genom kommunalstyrelsernas befogenhet att befria för fattigdom eller sjuklighet fritagits från skyldighet att erlagga personell skatt 20 à 40 procent av de personer över 18 år, som eljest icke äro skattepliktiga. Vad ovan påpekats beträffande den olika omfattning, vari kommunalstyrelserna kunna antagas meddela befrielse i berörda hänseende, torde ock bestyrkas av de i tabellen lämnade uppgifterna. Ytterligare kan detta belysas genom ett påpekande, att antalet befriade år 1920 i de särskilda kommunerna inom de tre i tabellen omförmälda fögderierna varierade mellan ej fullt 1.7 och 8.4 procent av kommunernas folkmängd.

Vidare förtjänar att i tabellen särskilt uppmärksammas de synnerligen höga siffror, som densamma utvisar beträffande antalet fall, vari avkortning eller avskrivning i fråga om berörda debetsedlar förekommit.

Det visar sig av dessa siffror, att intill 33.5 procent av debetsedlarna icke givit något resultat. I själva verket hava under dylika förhållanden exempelvis i Nyköpings stad år 1920 de personliga avgifterna betalats av endast inemot hälften av de personer över 18 år, som icke påförts skatt för inkomst av fastighet, kapital eller arbete.

Nämnda sakkunniga hava dock ansett, att den tyngst vägande invändningen mot sjukvårdsavgiften — likasom mot våra övriga personliga avgifter — torde vara den, som göres ur praktisk-ekonomisk synpunkt, d. v. s. ur den synpunkt, som för denna motions väckande varit avgörande. Redan år 1875 i betänkande, avgivet av kommitterade rörande fråga om reglering av de till landsstaten hörande tjänster m. m. (sid. 81), yrkades avskaffande av kapitationsskatterna, under påpekande att det besvär och de kostnader, som med deras uttagande vore förbundna, icke stode i rimlig proportion till de obetydliga skattebeloppen samt att, trots ett besvärligt handräkningsförfarande, en avsevärd del av de påförda skatterna till sist måste avskrivas. Denna anmärkning gäller med uppenbarligen ännu större styrka i vår tid. Disproportionen mellan de små skattebeloppen — vilka bibehållits oförändrade och vars höjande knappast torde kunna ifrågakomma — och kostnaderna för deras uttagande har på grund av penningvärdets fall i hög grad ökat.

Anmärkningen träffar ifrågavarande skattepåföringar under alla förhållanden. Det belopp av högst 50 öre, varom kan vara fråga, påfordrar i varje förekommande fall ett flertal debiterings- och indrivningsåtgärder: anteckning i mantalslängderna, beloppets påförande i uppbördsboken och införande i debetsedel, anteckning om likvid i uppbördsboken, beloppets bokföring samt granskning av redovisningen för uppbörden. Men framför allt träffar den de fall, då skattepåföringen omfattar endast dylika avgifter. Ehuru sjukvårdsavgiften debiteras i sammanhang med mantalspengarna, kunna debiteringarna i dylika fall för skattskyldig person icke komma att sammanlagt avse större skattebelopp än 90 öre för man och 45 öre för kvinna. Jämte nyss omförmälda åtgärder måste därvid på kostnadssidan upptagas i sin helhet arbetet med införande i uppbördsboken av den skattskyldiges namn och hemvist ävensom debetsedelns nummer, utgift för debetsedelblankett, arbete med debetsedelns utskrivande samt arbete med och utgifter för densammas översändande till den skattskyldige. Om likvid sker i vederbörlig ordning, tillkommer bestyr med beloppets lyftande och redovisande. Förekommer åter försummelse härutinnan från den skattskyldiges sida, återstår i stället restindrivningen med eventuellt ett i regel vidlyftigt handräkningsförfarande: införande i restlängden (vilken för redovisningens

underlättande plägar upprättas i tre exemplar) av skattebeloppet, den skattskyldiges namn och hemvist ävensom debetsedelns nummer, restlängdens översändande till exekutorn, som i sin ordning måste anlita underordnade exekutionstjänstemän, eventuellt avkortning och avskrivning, vidare, i den mån handräckning å annan ort därunder finnes behöfelig, utskrift genom exekutors försorg av restlängdsutdrag för varje resterande, skriftväxling för handräckningsåtgärden och, i lyckligaste fall, beloppets lyftande och översändande till vederbörande exekutor samt till sist månatliga redovisningar av influtna belopp till länsstyrelsen.

Vid ett försök att i pengar uppskatta det arbete, som utfördes då indrivningsåtgärd sålunda påkallas, skulle säkerligen summan, ökad med utgifterna för postporton, papper och annan skrivmateriel, bliva mångfaldigt större än beloppet av de i debetsedeln påförda avgifterna, även om — såsom stundom sker — avgifterna för mera än en person äro i en och samma debetsedel intagna.

Om alltså missförhållandet mellan skattebelopp och omkostnader är störst i de fall, då endast kapitationsskatt påföres, samt detta missförhållande ytterligare ökats i mån av penningvärdets sjunkande, har visserligen å andra sidan antalet sådana fall åtminstone relativt taget avsevärt minskats. Men att antalet fortfarande är betydligt, framgår av de stickprov, som tagits från några taxeringsdistrikt och vars siffror blivit sammanställda i ovan intagna tabell. Dessa siffror visa därjämte, att en avsevärd procent av dessa skattskyldiga måste upptagas i restlängd, ehuru befrielse från avgifts påförande beviljats av kommunalstyrelserna, i vissa fall i stor omfattning.

Vad sålunda anförts mot sjukvårdsavgiftens bibehållande äger i stort sett — även i de delar detta icke har ovan direkt angivits — sin tillämpning på mantalspengarna och folkskoleavgiften.

I fråga om sjukvårdsavgiften må därjämte erinras, att framställning under förlidet år av stadsfullmäktige i Stockholm gjorts hos Kungl. Maj:t om avgiftens avskaffande samt att överståthållarämbetet, likasom åtskilliga landsting, i avgivna yttranden tillstyrkt åtgärder i framställningens syfte, under det att andra landsting — vilka för närvarande ställt sig avvisande — synas hava intagit sin ståndpunkt huvudsakligen med hänsyn därtill, att under nuvarande förhållanden (då skatten påföres och uttages i sammanhang med kronoskatten), det ofta gagnlösa arbetet med skattens debitering och indrivning drabbar icke landstingets, utan statens och städernas funktionärer.

Till slut kan det vara anledning uppmärksamma, att sakkunniga

för avgörande av förslag till representativt system för den kyrkliga kommunen uttalat sig för folkskoleavgiftens borttagande.

De moment, som vid bedömning av spörsmålet om de personliga skatternas bibehållande eller avskaffande äro av betydelse, kunna i kort-
het preciseras sålunda: Skatteformen är principiellt ohållbar, ehuru
skattebeloppet i varje särskilt fall är alltför ringa för att kännas betun-
gande ens för de minst bemedlade. Den spelar numera icke någon
nämnevärld roll för inkomststaterna. Det psykologiska moment, som man
velat förbinda med den personliga skattens erläggande, och som skulle
göra detta till »ett uttryck av det aktiva medborgarskapet», äger föga
värde, då skattens påförande är beroende av de kommunala myndig-
heternas gottfinnande och underlåtenhet att betala påford avgift mycket
ofta måste tolereras. Till sist och icke minst, det kan med fog ifråga-
sättas, huruvida i själva verket med hänsyn till arbete och kostnader
för de influtna medlens uttagande nämnevärld nettobehållning därvid
uppstår.

Landstings-
områdes bi-
drag till
skjutsentre-
prenaderna.

I 55 § av kungl. stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911
föreskrives, att landstingsområdes andel i bidrag till skjutsentreprena-
derna utgöres medelst en särskild avgift, vilken skall utgå i förhållande
till bevillningen på sätt i lagrummet närmare stadgas, samt att Konun-
gens befallningshavande, som det åligger att i sammanhang med krono-
skatterna hos de skattskyldiga uttaga avgiften, har att, med tillämpning
av den stadgade debiteringsgrunden, låta verkställa uträkning å det
öretal, som för distriktet belöper på varje krona bevillning. Vidare
stadgas i samma lagrum, att avgiften skall under benämning *bidrag till
skjutsentreprenaderna* debiteras och indrivivas samt hos Konungens befall-
ningshavande insättas, att av därvid influtna medel eller, i den mån
sådana ej finnas hos Konungens befallningshavande inestående, av
»under händer havande statsmedel», Konungens befallningshavande skall
efter varje halft års utgång låta utbetala till entreprenörerna vad dem i
bidrag från distriktet tillkommer, samt att särskild redovisning över
uppbörden av de skattskyldigas avgifter bör inom viss tid tillställas
landstingets revisorer för granskning och yttrande till nästa landsting.

Uppenbart är, att uträkningen och införandet i debetsedlarna av
dessa numera i förhållande till landstingsskatten försvinnande små bi-
dragsbeloppen äro förenade med ungefär lika mycket besvär som mot-
svarande åtgärder med landstingsskatten. Även den av lagbudets inne-
håll nödvändiggjorda särskilda redovisningen och bokföringen av av-
giften påkallar ett icke obetydligt arbete. Bestämmelserna härom hava

knappast under senare tid varit motiverade av de skäl, som ursprungligen talat för olika debiteringsgrunder för landstingsskatten, å ena, och landstingsområdes entreprenadbidrag å andra sidan. Men sedan den tydligare olikheten i debiteringsgrunder, efter ändrade bestämmelser om bevillingens utgörande, faktiskt försvunnit, måste de numera betecknas såsom fullständigt meningslösa. Till besparande av överflödigt arbete och onödiga kostnader bör därför skjutsstadgan ändras därhän, att landstingets bidrag till skjutsentreprenaderna kommer att utgå av landstingsmedel, likasom statens bidrag utgår av statsmedel och bidrag från stad, som icke deltagar i landsting, tages ur stadens kassa. Den hittillsvarande posten i kronodebetsdelarna »bidrag till skjutsentreprenaderna», skulle därefter försvinna.

Bestämmelserna, att länsstyrelsen i visst fall äger av statsmedel förskjuta den å landsting belöpande andelen av entreprenadbidrag samt att särskild redovisning skall av länsstyrelsen lämnas över uppbörden, lära samtidigt bli överflödiga. Däremot synes det vara mest praktiskt, att utbetalningarna till vederbörande entreprenörer likasom hittills ombesörjas av länsstyrelsen, som i allt fall har att verkställa dylik utbetalning av statens andel. Skjutsstadgans ifrågavarande lagrum, 55 §, skulle alltså endast innehålla föreskrift, att för landstingsområde distriktets andel i bidragen utgår av landstingsmedel och i god tid före varje halft års utgång inbetalas till Konungens befallningshavande för att tillställas entreprenörerna.

Enligt 64 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet skall debiterings- och uppbördslängden å kommunalutskylder uppgöras enligt ett författningen bifogat formulär litt. B och med iakttagande i övrigt av vissa i lagrummet meddelade anvisningar. Motsvarande bestämmelse rörande stad finnes meddelad i 64 § av förordningen om kommunalstyrelse i stad och innehåller anvisningar av ungefär enahanda beskaffenhet; men föreskriften om längdens uppgörande i enlighet med fastställt formulär är här ersatt med ett stadgande att den bör vara inrättad i enlighet med de föreskrifter, som magistraten meddelar.

Bägge dessa lagrum äro numera kompletterade och i viss mån ändrade genom 5 § i förordningen angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m. den 19 november 1920. Enligt denna nya författning skall ifrågavarande längd upprättas i överensstämmelse med ett författningen bifogat formulär litt. B, vilket uppställts med hänsyn till de förändrade beskattningsreglerna och införande av kommunala progressivskatten. Såväl det ursprungliga, vid

Ändrade föreskrifter beträffande debiterings- och uppbördslängd å kommunalutskylder.

kommunalförordningen fogade formuläret som det nya är avfattat på sådant sätt, att på landsbygden utskyldsbeloppet till den borgerliga kommunen, till kyrkan och till skolan måste var för sig uträknas samt i längden och debetsedeln införas, i ty att en särskild kolumn för vart och ett av dessa skattebelopp finnes i formuläret. I det nya hava därtill kommit motsvarande tre kolumner för progressivskatten.

För stad gäller visserligen enligt den nya författningen likasom hittills, att debiteringsformerna icke äro bundna vid särskilt formulär, utan i stället äro i viss mån beroende på magistratens föreskrifter. Men i densamma har utsagts, att längden skall även i stad *upptaga*, bland annat, *beloppet* av den skattskyldiga påförda kommunalutskylder med särskilt aktgivande på de *olika skatter* och övriga avgifter, som däri ingå. Denna bestämmelse, jämförd med det för landskommunerna gällande formuläret, är ägnad att även för städerna framtinga skattebeloppens uppdelning och påförande på samma sätt, som för de förra uttryckligen är föreskrivet.

En dylik uppdelning synes vara alldeles överflödigt och för de kommunala debiteringsförrättarna medföra tre gånger mera arbete, än som av omständigheterna erfordras. Utan någon som helst olägenhet torde det kunna ordnas på det sättet, att endast vid längdens kolumnrubrik »Utskylder» och på motsvarande plats i debetsedlarna var för sig angivas den borgerliga kommunens, skolans och kyrkans andel dels i den allmänna kommunalutskylden och dels i progressivskatten, men att, *sedan* procentsatserna eller andelarna summerats, *ett* skattebelopp för vardera av de två skatteformerna uträknas och debiteras. Därigenom uppstår givetvis icke något hinder för de *influtna* skattesummornas uppdelning och redovisning för de tre nämnda kommunala skattebehoven.

Varken den omständigheten, att den borgerliga och den kyrkliga kommunens territorier icke alltid sammanfalla eller det i förordningen om kyrkostämman, kyrkoråd och skolråd, § 35, meddelade stadgandet om lindring i vissa främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt dess prästerskap och betjäning medföra hinder eller svårighet att konsekvent tillämpa ett dylikt debiteringsförfarande.

Då det uppenbarligen är en statsmakternas skyldighet tillse även att kommunerna icke genom olämplig lagstiftning påläggas onödigt arbete med därav följande utgifter, vare sig för avlönande av tjänstemän eller för ersättning åt de kommunala förtroendemännen, har det synt mig önskligt att i nu angivna hänseende rättelse snarast möjligt sker genom ändring av 5 § i 1920 års förberörda förordning.

Om arbetet med skatternas uttagande komme att genom här ovan ifrågasatta åtgärders genomförande icke oväsentligt underlättas, skulle lättnaden och besparingarna på området bliva ännu mera betydande för den händelse, att detta arbete kunde omläggas i sådan riktning, att samtliga skatter — kronoskatten, landstingsskatten och kommunalutskylden likasom övriga smärre utskylder — kunde uträknas samtidigt och påföras i en och samma debetsedel för varje skattskyldig.

Vid den revision av gällande lagstiftning om landsting, varom i det föregående talats, har jämväl detta spörsmål varit föremål för granskning. Närmaste anledningen härtill har varit, att det i landstingsförvaltningens intresse ansetts såsom ett synnerligen starkt önskemål, att tiden för landstingens lagtima möte framflyttades från början av september till mitten av oktober månad, samt att därav skulle nödvändiggöras ett frångående av det nu undantagslöst tillämpade sättet för landstingsskattens debitering och uppbörd, såvida icke samtidigt ändringar i tiden för kronoskatternas debiterande komme till stånd.

Efter en undersökning av olika utvägar, som för detta önskemåls vinnande ansetts tänkbara, men som skulle medföra landstingsskattens debitering annorledes än i sammanhang med kronoskatten, har därvid uttalats den uppfattningen, att åtminstone för närvarande frågans lösning icke borde anknytas till någon av dessa utvägar, samt såsom en bidragande orsak till detta ståndpunktstagande angivits, att under vissa förutsättningar företräde måste givas åt en anordning, varigenom sambandet mellan debiteringarna av landstingsskatt och kronoskatt bibehålles, men tiden för debiteringsarbetets utförande framflyttas.

Till en början har i sådant hänseende erinrats, att anledning till spörsmålets upptagande i landstingsförvaltningens intresse syntes så mycket större, som jämväl utan sagda intresses beaktande ändring rörande kronoskatteuppbörden varit ifrågasatt i så måtto, att uppbördens fördelning på två terminer föreslagits under återopande av de på kronoskattedebetsedeln upptagna utskyldernas starka stegring. Sålunda hava motioner om utredning i detta syfte väckts vid såväl 1920 som 1921 års riksdag (1920: nr 161 i första kammaren och nr 216 i andra kammaren; 1921: nr 144 i första kammaren och nr 230 i andra kammaren). Av vederbörande utskott, som avgivit utlåtande i anledning av dessa motioner (utlåtande 1920 nr 2 av första kammarens andra och nr 4 av andra kammarens tredje tillfälliga utskott; utlåtande 1921 nr 8 av första kammarens andra och nr 7 av andra kammarens femte tillfälliga utskott) har i intet fall önskvärdheten av den av motionärerna ifrågasatta uppdelningen bestritts. Andra kammarens utskott hava t. o. m. vid bägge tillfällena starkt

Förenklning av debiterings- och uppbörds- väsendet genom stats- skatternas, landstings- skattens och kommunal- utskyldernas upptagande för varje skattskyldig i en och samma debetsedel.

understrukit vikten av att något bleve åtgjort i motionernas syfte. Att det oaktat intet av berörda utskott funnit sig böra tillstyrka skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ämnet har väsentligen berott på att den ifrågasatta reformen ansetts komma att medföra så stora kostnader och olägenheter, speciellt med avseende å debiterings- och uppbördsförfarandet, att dessa skulle vara av avsevärt större betydelse än de beräknade fördelarna. I det tidigast avgivna utlåtandet har dessutom särskilt framhållits den omständigheten, att en del av kronoppbörden genom den åsyftade reformen måste komma att inflyta senare än vad förut skett, varigenom betänkliga svårigheter och rubbningar skulle vållas i fråga om finansieringen av statsverkets utgifter. Häremot har dock i ett senare utlåtande med åberopande av ett av statsbokföringskommittén avgivet yttrande påpekats, att, därest såsom ifrågasatt vore — och som ju numera blivit fallet — budgetåret omlades så, att det komme att löpa från den 1 juli till och med den 30 juni, ur berörda synpunkt intet vore att erinra mot motionärernas förslag.

Det framförda kravet har alltså visserligen skjutits undan, men icke avvisats och blir givetvis än starkare, om efter överflyttning till landstingen av nya verksamhetsfält landstingsskatten ytterligare skulle komma att stiga. Därest såsom riksdagsutskotten antagit, åtgärden vidtoges alldeles isolerad, d. v. s. utan revidering av vårt debiterings- och uppbördsväsende över huvud taget, skulle, på sätt i deras utlåtanden anförts, otvivelaktigt inträda en betydande höjning av särskilt uppbörds- och redovisningskostnaderna. Dessutom skulle en dylik isolerad ändringsåtgärd lätt medföra, att den ena av de två uppbördsterminerna komme i kollision med kommunalskatteuppbörden, samt att således den åsyftade vinsten av densamma i verkligheten ginge förlorad. Bägge dessa olägenheter äro förbundna även med den eljest nära till hands liggande utvägen att fördela kronoskatte- och landstingsskatteuppbörden på två terminer så, att kronoskatten uppbures å samma tid som hittills, d. v. s. i december, och landstingsskatten t. ex. i februari månad det påföljande året. Om landstingsskatten bleve bestämd först i mitten av oktober månad, skulle det bliva nödvändigt att utsträcka uppdelningen jämväl till debiteringsarbetet, i vilket fall alltså såväl uppbörden som debiteringen av nämnda skatt måste bliva föremål för helt fristående åtgärder. Även om dessa ankomme på samma funktionärer, som utföra arbetet med kronoutskylderna, skulle under sådana omständigheter en dylik uppdelning för landstingen leda till ett resultat, som ur kostnadssynpunkt föga skilde sig från en anordning med eget debiterings- och uppbördsverk.

De två olägenheter, vilka nu närmast blivit berörda, leda omedelbart tanken på ett förfaringssätt, varigenom både landstingsskatten och kommunalutskylderna upptagas i samma debetsedel som kronoskatten samt uppbördsterminerna ordnas med lämpliga mellantider och sammanlagda skattebeloppet någorlunda jämnt fördelat på dem.

Härefter anföres i sakkunnigebetänkandet följande:

»Om en dylik sammanföring av skatterna förverkligas, är det givetvis såväl för landstingen och primärkommunerna som framför allt för statsverket angeläget, att det sker på ett sådant sätt, att debiteringen blir slutförd så tidigt som möjligt, så att första uppbördsterminen icke inträffar senare än som är oundgängligen behöfligt. Tidpunkten för densamma bör sålunda helst icke framskjutas längre, än som motsvarar eventuell förskjutning i sammanträdestiden, d. v. s. något över en månad. När kronoskatteuppbörden för närvarande är avsedd att börja den 21 november, borde alltså efter den tilltänkta omläggningen första uppbördsterminen taga sin början ungefär vid årsskiftet.

Då utgifts- och inkomststaterna för landskommunerna ävensom för den kyrkliga kommunen både på landet och i stad skola fastställas redan i oktober, torde icke uppstå några svårigheter att, i vad dessa primärkommuner angår, utan väsentliga lagändringar ordna så, att debiteringsarbetet hinner fullbordas före december månads utgång, d. v. s. en månad tidigare än debetsedlar skola vara utskickade enligt den därom nu förefintliga bestämmelsen. För att möjliggöra detta, torde endast vara nödvändigt, att ändrade föreskrifter meddelas om debiterings- och uppbördslängdens upprättande och justering. Därvid torde kunna ifrågasättas, huruvida justeringsproceduren blir mera behöflig för debiteringen av kommunalutskylder än för debiteringen av landstingsskatt, beträffande vilken någon motsvarande procedur lika litet som i fråga om statsskatten är föreskriven. Ätminstone för den händelse att såsom varit ifrågasatt, arrendators och annan brukares skattskyldighet för den brukade fastigheten skulle upphöra och att debiteringen i sin helhet verkställas av statens eller städernas tjänstemän, lär den bliva överflödig. Och i motsatt fall synes den kunna antingen ersättas med uppgifter i taxeringslängder och uppbördsbok eller inskränkas till att omfatta de jämkningar i uppbördsbokens anteckningar om skattskyldiga, vilka påkallas av brukares förberörda skattskyldighet till primärkommunen. Härmed förbundet arbete och dess eventuella justering av representantförsamlingen torde utan svårighet medhinnas före november månads utgång.

I den borgerliga stadskommunen ställer sig saken så till vida annorlunda, som för närvarande stadgas, att utgifts- och inkomststaten i stad skall fastställas i december månad, samt bestämmelsen härom måste ändras, så vida debetsedlarnas utsändande skall medhinnas före nämnda månads utgång. Om samtidigt den bitills för stad gällande ordningen för justering av debiterings- och uppbördslängden anses behöflig, torde nyssberörda stadgande behöva ändras därhän, att staten kommer att uppgöras före mitten av november eller senast före den 20 i samma månad. Det måste visserligen för budgetens uppgörande vara en försämring, att tidpunkten mellan statens fastställande och början av det år, vars anslagsbehov den avser att täcka, något förlänges. Men olägenheten synes knappast vara större, än att den uppväges av de fördelar, som i andra avseenden skulle vinnas. Och det bör be-

märkas, att landskommunen och särskilt landstinget för att icke tala om statsmakterna — måste utföra budgetarbetet ännu tidigare i förhållande till budgetårets början, samt att försämringen för städernas vidkommande skulle medföra — jämte andra fördelar — en förbättring i motsvarande hänseende för landstingen. Genom ändringarna skulle samtliga kommunala (inklusive länskommunens) utgifts- och inkomststaters beslutande komma att ske under månaderna oktober och november, medan det nu sträcker sig över tiden september--december, vilken förändring i och för sig torde få betraktas såsom en förbättring.

Skulle likväl en tillbakaflyttning av budgetarbetet i städerna vara mindre oportunt, kan det för tillgodoseende av landstingsförvaltningens behov avsedda syftet utan olägenhet nås därigenom, att statsskatten, så vitt angår stadssamhällena, debiteras för sig, under det att landstingsskatten och stadsutskylden påföres den skattskyldige av stadens debiteringstjänstemän i en och samma debetsedel. Visserligen skulle genom en sådan modifikation gå förlorade några av de fördelar, som syntes de sakkunniga följa av samtliga ifrågavarande skatters påförande i en gemensam debetsedel. Men att, i vad angår de skattskyldiga i städerna, låta landstingsskatten debiteras av städernas tjänstemän skulle dock medföra den vinst, som enligt vad ovan sagts är förbunden med landstingsskattens uttagande genom kommunernas försorg för landstingets räkning, utan att träffas av den särskilda anmärkning, som riktats mot förfaringssättet, för den händelse det skulle kräva ökat arbete av landskommunens förtroendemän.

Vare sig denna modifikation komme att göras eller uniformitet mellan städerna och landskommunerna skapades i berörda avseende, kunna naturligen olika sätt för uppbördsterminernas fixerande och de olika skatternas uppdelning på dem tänkas. Önskligt torde vara, att dessa terminer i allmän författning bestämdes icke blott så vitt angår dem, under vilka uppbörd av statsskatt skall ske, utan även i övrigt. Däremot synes kommunen, i huvudsaklig överensstämmelse med vad hittills varit fallet, kunna tillerkännas befogenhet att besluta, huruvida och i vad mån å de sålunda fastslagna tiderna kunde, utöver den eller de för statsskattens inbetalande alltid behövliga uppbörderna, erfordras sådana för kommunalutskyldernas och landstingsskattens inbetalande. Om uppbördsterminerna fastställdes exempelvis till januari månad, senare hälften av mars, senare hälften av juni och senare hälften av september månader, skulle det otvivelaktigt med hänsyn till den skattskyldiges intresse av skatteinbetalningarnas jämna fördelning över året vara bäst, om en fjärdedel av sammanlagda skattebeloppet förfölle till betalning å envar av dessa terminer. Men med en sådan anordning komme statsverket sannolikt icke att vara betjänt, emedan, även om den första inbetalningen skulle anses omfatta uteslutande statsskatt, i den mån densamma uppginge till minst en fjärdedel av skattesumman, inkomst- och förmögenhetsskatten till sin återstående del — vilken för de större inkomsttagarna ofta måste bliva högst betydande — skulle till statskassan inflyta alltför sent. Dessutom torde, om på så sätt de tre slagen av skatter inginge i alla fyra uppbörderna eller flertalet av dem, redovisningsarbetet avsevärt tyngas och fördyras.

Anspråket på möjlighet till skatternas jämna fördelning med matematisk noggrannhet på lämpligt avvägda uppbördstider synes för den skull nödvändigt att i så måtto eftergiva, att inkomst- och förmögenhetsskatten icke till någon del får förfalla till betalning senare än å uppbördsterminen i mars. Det torde till och

med vara anledning räkna med att hela denna skatts inbetalande förläggas till den första uppbördsterminen, vilken i så fall skulle omfatta enbart utskylderna till staten. Å övriga tre terminer eller det mindre antal kommunen beslutar torde återstående skattebeloppet bära jämt fördelas och utgöras av landstingsmedel och kommunalutskyld i proportion till vardera skattens summa.

Under förutsättning, att kommunen icke finner någon av dessa tre uppbördsterminer överflödig, skulle skatteutbetalningarna under året betydligt jämnare än hittills fördelas, låt vara att genom hela statsskattens uttagande i januari någon ojämnhet komme att kvarstå. Det sammanlagda redovisnings- och bokföringsarbetet behövde knappast bliva större än för närvarande och skulle i allt fall icke bliva besvärligare än för den händelse att kravet på två särskilda uppbördsterminer för de i kronoskattedebetsedeln hittills påförda utlagorna måste ensamt för sig tillgodoses. Då uppbördstillfällena icke skulle bliva flera än för närvarande, torde det vidare vara självfallet, att uppbörden kunde ordnas så, att därmed förenade utgifter och besvär icke ökades.»

Beträffande de besparingar och andra fördelar, som, utöver lämpligare tidpunkt för landstingens lagtima möten, skulle vinnas genom en dylik omläggning av skattedebiteringssystemet, framhålles vidare:

»Att åter debiteringsarbetet, utfört för varje skattskyldig av en och samma person i samma uppbördsbok eller debiteringslängd och i en enda debetsedel, samt de direkta kostnaderna för debetsedar och deras distribution bleve, såsom tidigare framhållits, betydligt mindre än hittills, lär vara påtagligt. Arbetet skulle ytterligare minskas, om önskemålet rörande enahanda grunder för utgörande av landstingsskatt och av skatt till primärkommunen förverkligades. De beslutade uttaxeringsbeloppen per inkomsthundrade kunde därefter för varje borgerlig primärkommun sammanläggas samt *en* post — omfattande såväl kommunalskatt som landstingsskatt — i stället för två särskilda påföras varje skattskyldig såväl i uppbördslängden som i debetsedeln.

Ytterligare några fördelar synas vara att vinna genom en omläggning av debiterings- och uppbördsväsendet på det sätt, som ovan skisserats.

Genom den vid 1921 års riksdag beslutade omorganisationen och utsträckningen av tiden för prövningsnämndens verksamhet hava debiteringstjänstemännen måst åläggas ett dubbelarbete, föranlett av de ändringar i taxeringarna, som av prövningsnämnden beslutas. De s. k. omslut, som i ty fall måste verkställas för att rätta debiteringarna — vilka för tids vinnande provisoriskt ske på grundvalen av taxeringsnämndernas beslut — kunna bliva nog så tidsödande, och deras medhinnande torde under vissa förhållanden vara äventyrat. Därest genom senare skatteuppbörd en förlängning av mera än en månad erhålles i den efter prövningsnämndsarbetets avslutande disponibla tiden för debiteringsarbetet, skulle någon fara för dess medhinnande uppenbarligen icke föreligga och dylika omslut sannolikt icke vidare vara erforderliga.

Till sist synes skatternas sammanförande i en debetsedel vara ägnat att underlätta vidtagande av åtgärder för effektivare kontroll över restantieindrivningen. Särskilt under de sista åren hava åtskilliga erfarenheter givit vid handen, att betänkliga brister härutinnan förefinnas. Det är nämligen synnerligen svårt och oftast omöjligt att kontrollera vederbörande exekutors uppgifter om fortfarande oguldna

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 3 saml. 23 häft. (Nr 61—65.) 3

skattebelopp, varav den kontanta behållningen av restantieindrivningen är beroende. Om skattepåföringarna bindas vid samma debetsedel, synes lämpligen varje restantie-redovisning böra omfatta såväl den ena som den andra skatten, om också beloppen inlevereras till olika personer, varje kassainventering likaledes avse samtliga skatterestantier och uppgifterna om ännu utestående restantier i någon form verificeras, möjligen genom restlängden för varje skattskyldig åtföljande kvittensblanketter, vilka vederbörande exekutor skulle vid tjänstemannaansvar vara skyldig att i mån av mottagen likvid utlämna till skattebetalaren eller förse med anteckning om inbetalningen.

Vad till sist angår spørsmålet, huruvida statens tjänstemän eller kommunala myndigheter skulle efter en omläggning av ifrågavarande beskaffenhet omhändervärdhet arbetet med debiteringen och uppbörden, synes det naturligt, att debiteringarna och vad därmed sammanhänger böra ombesörjas av de tjänstemän, som hittills utfört motsvarande arbete med avseende å skatter å avgifter, upptagna i kronoskattebelopp. Att lägga detsamma på landskommunernas funktionärer lär nämligen redan på skäl, som tidigare anförts, icke kunna ifrågakomma. Och under alla förhållanden måste det antagas, att häradskrivarna på grund av sin större rutin verkställa uträkningarna mycket lättare och snabbare än de kommunala förordningarna. Även härutinnan skulle alltså en fördel vinnas genom de förändrade anordningarna.»

Frågan, huruvida icke häradskrivarnas arbetsbörda skulle genom dessa omständigheter avsevärt ökas och tillskott i arbetskrafter nödvändiggöras, behandlas därefter i sakkunnigbetänkandet och föranleder — efter ett påpekande av de reformmöjligheter, som blivit jämväl i denna motion berörda — följande uttalande:

»Så vitt framgår av den mera summariska granskning, som de sakkunniga kunnat ägna spørsmålet, torde under nu angivna förutsättningar icke möta några större svårigheter att överlämna hela debiteringsarbetet, så vitt angår landsbygden, åt häradskrivarna, även om hänsyn tages därtill, att detsamma delvis måste förläggas till den tid under året, då de äro sysselsatta jämväl med mantalsskrivningarna.

Vidkommande åter ombesörjandet av uppbörden lär det vara påtagligt, att därmed kan på ett tillfredsställande sätt ordnas efter olika linjer. Emellertid torde antingen uppbörden av samtliga skatter lämpligen omhändervärdhet av samma tjänstemän, som hittills haft befattning med statsskattens uppbärande (postverket och städernas kronouppbörds-kassörer) eller också endast sistnämnda skatt uppbäras i den för densamma nu fastställda eller möjligen framdeles jämkade ordning, men skatten till länskommunen och primärkommunerna genom kommunala tjänstemän och förordningarna. Det förra alternativet skulle visserligen för landstingens vidkommande vara att föredraga så till vida, som landstingen under sådana omständigheter likasom för närvarande torde hava att från länsstyrelsen erhålla redovisning, under det att det senare alternativet väl komme att medföra, att landstingsområdets samtliga kommuner skulle var för sig direkt till landstinget inleverera uppburna medel. Men vid en lösning enligt detta senare alternativ torde å andra sidan den ökning i landstingets arbete, som sålunda därmed skulle bliva förknippad, komma att motsvaras av en lättnad i samma mån uti länsstyrelsens hittillsvarande besvär med skatteuppbörden.»

Sakkunnigbetänkandet har emellertid endast utmynnat i en hemställan till Kungl. Maj:t om utredning angående möjligheten att genomföra den sålunda åstundade koncentreringsen av skattedebiteringen. Detta har skett under betonande, att statsekonomiska och stadsbudgetära synpunkter givetvis till sist måste föllä avgörandet i fråga om ändrade tider för skattens påförande och den därmed oskiljaktigt förbundna frågan om tidpunkten för skattemedlens inflytande till statskassan, samt att en slutgiltig undersökning i dessa hänseenden icke lämpligen bort eller kunnat ske i sammanhang med arbetet på landstingsförordningens revision.

Ehuru jag väl inser de invändningar, som ur statsfinansiell synpunkt kunna göras mot varje åtgärd, som verkar till skattemedlens inflytande till statsverket senare under budgetåret än hittills, äro fördelarna av en omläggning i ovan antydd riktning så avsevärda, att det synes mig, som om frågan dock bör tagas under allvarligt övervägande, samt att riksdagen, om den är av samma mening, bör framföra densamma till Kungl. Maj:t. Det torde också vara lämpligt, att detta övervägande sker fortast möjligt och i sammanhang med den utredning om andra spörsmål rörande vårt debiterings- och uppbördsförfarande, varom riksdagen tidigare gjort framställning till Kungl. Maj:t.

Slutligen skulle bland åtgärder på debiterings- och uppbörds- väsendets område, vilka äro ägnade att underlätta det med skatternas uttagande förenade arbetet, kunna ifrågasättas sådan ändring av kommunalförfattningarnas skattebestämmelser, att skatteunderlaget för utskylden till primärkommunen och för utskylden till länskommunen blir fullständigt enahanda. Numera består den härutinnan rådande olikheten endast däri, att inom primärkommunen brukaren, men inom länskommunen ägaren är skattskyldig för utarrenderad fastighet. Denna olikhet, som redan kort efter kommunalförfattningarnas tillkomst påtalades under yrkande om likformighet, men vars undanröjande med hänsyn till tidigare faktiska förhållanden och då gällande bestämmelser om kommunal rösträtt mötte svårigheter, synes icke vidare hava något berättigande. Antingen bör landstingsförordningen i detta hänseende bringas till överensstämmelse med förordningarna för primärkommunerna eller också bör, såsom ifrågasatts bland annat i skattekommittéförslaget år 1900, skattskyldigheten för utarrenderad jordbruksfastighet alltid åvila ägaren, allt under förutsättning att icke vårt kommunalskattesystem ordnas efter helt andra grunder än de nuvarande.

Åstadkommande av sådan likformighet, så vitt därmed åsyftas ett

Likformighet mellan skatteunderlaget för utskylder till primärkommunen och för landstings-skatten.

underlättat debiteringsarbete, skulle dock vara av betydelse huvudsakligen för det fall, att, såsom i det föregående ifrågasatts, arbetet med debiteringen av primärkommunens skatter ombesörjes av samma personer. Vid sådant förhållande och då kommunalskattekommittén, vars förslag bör vara avgivet före nästa års riksdag, icke torde kunna undgå att taga saken i överbägande, även om särskild skrivelse därom icke blivit förut av riksdagen beslutad, har det synts mig onödigt och olämpligt att nu taga riksdagens tid i anspråk genom motion i ämnet.

Yrkande.

På skäl, som i denna motions ingress blivit berörda, böra de yrkanden, vartill densamma syftar, uppdelas på skilda motioner. I förevarande motion har jag i enlighet härmed velat väcka förslag endast beträffande mantalspengarnas avskaffande. Då ett riksdagens beslut därom icke lämpligen bör givas sådan avfattning, att det inverkar på uppställningen av den riksstat, vartill Kungl. Maj:t redan utarbetat förslag, och i vilken mantalspengarna förutsättas ingå såsom en av de ordinarie statsinkomsterna, torde beslutet böra avse skattepåföringar, som beröra riksstaterna *efter* budgetåret 1923—1924. Sålunda får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen för sin del ville besluta, att vad i förordningen den 24 april 1863 med däri genom kungl. kungörelsen den 25 maj 1894 gjorda ändringar är stadgat om påförande av mantalspengar skall från och med den 1 juli 1924 upphöra att gälla, samt att förty mantalspengarna från och med sagda tidpunkt icke vidare skola upptagas bland inkomsterna i riksstaten.

Stockholm den 15 januari 1923.

Ernst Lyberg.